

Pavel Hošek (ed.)

**Duchovní
rozměr
fenoménu
Foglar**

Dingir 2018

ÚVODNÍ SLOVO

Působení literárního a výchovného díla Jaroslava Foglara patří mezi mimořádné a pozoruhodné jevy české kultury dvacátého století. Tento vrstevnatý jev se již stal předmětem celé řady odborných studií, především v oboru literární vědy a také v oboru pedagogiky.

Zatímco literární vědci zkoumají estetické a umělecké kvality Foglarových knih a diskutují mezi sebou o povaze a žánrové svébytnosti Foglarovy literární tvorby, pedagogové zaměřují pozornost především na originální výchovné metody, doložitelné nejen ve Foglarových literárních dílech, ale především v archivních dokumentech, zachycujících Foglarovo téměř celoživotní působení v čele skautského oddílu.

V posledních letech dochází zasloužené pozornosti akademické obce také filosofický a etický obsah a náboj Foglarova životního díla. Tímto filosofickým a hodnotovým obsahem Foglarova díla se ovšem doposud zabývalo jen několik málo odborníků. Vzhledem ke skutečně nebývalému ohlasu Foglarových knih a jeho výchovné práce s mládeží je to na pováženou, zdá se totiž, že nikdo z českých spisovatelů neovlivnil hodnotové stupnice české mládeže posledních několika generací tolik jako právě Foglar.

Ať už hovoříme o jeho působení prostřednictvím redakční práce v dětských časopisech nebo o celistvém modelu výchovy, experimentálně ověřovaném a rozvíjeném v prostředí Foglarem vedeného skautského oddílu, nebo o fenomenálním

ohlasu jeho dobrodružných knih pro mládež, je zřejmé, že Jaroslav Foglar je jedním z nejúspěšnějších a nejlivnějších vychovatelů české mládeže ve dvacátém století.

V posledních letech se ve studiích věnovaných Foglarovu dílu stále častěji ozývá myšlenka, že je namístě klást otázky také po spirituálním rozměru Foglarova díla, a především po spirituálním rozměru recepce tohoto díla ze strany čtenářů. A právě to je důvod, proč vznikla tato kniha, a proč má název *Duchovní rozměr fenoménu Foglar*.

V této knize nabízejí čeští znalci Foglarovy tvorby interpretaci jednotlivých aspektů jeho vrstevnatého díla, přičemž orientující perspektivou všech dílčích studií, tvořících jednotlivé kapitoly této knihy, je právě sledování spirituálního rozměru Foglarova působení, jak výchovného, tak uměleckého.

Studie Stanislava Balíka zkoumá Foglarovo dílo s využitím hermeneutických nástrojů vycházejících z konceptu občanského náboženství. Balík vyslovuje pracovní hypotézu, že český skauting, a také jeho svébytná Jaroslavem Foglarem uskutečňovaná verze, odpovídá definičním znakům občanského náboženství, jejichž výčet uvádí autor ve své studii jakožto soubor heuristických nástrojů, kterých využívá při zkoumání materie Foglarových textů a jeho výchovných metod užívaných v oddílové práci.

Zdeněk Bauer ve své studii Foglarova osobního vztahu k náboženství a spiritualitě vychází z pod-

robného studia archivních dokumentů, shromážděných v archivu Památníku národního písemnictví. Bauer sleduje ve Foglarově životě témata, motivy a postoje, relevantní z hlediska tázání po Foglarově vlastním vztahu k náboženské víře a ke spirituálnímu rozměru skutečnosti. V předložené studii autor metodicky rozlišuje mezi Foglarovým vlastním míněním ve vztahu k náboženským otázkám, jak je dokumentováno v archivních rukopisných materiálech, a mezi náboženským hledáním a smýšlením těch, kdo byli Foglarovým dílem zásadním způsobem zasaženi a osloveni.

Petr Dvořák ve své studii analyzuje vybraná Foglarova literární díla prostřednictvím filosoficky precizně vypracovaného pojmu kauzality, jehož prostřednictvím interpretuje vybrané Foglarovy narativní texty, přičemž pečlivě sleduje a dokumentuje způsoby, jakými Foglar ve svých románech pracuje s kauzálními vztahy mezi dějovými událostmi a proměnou jeho literárních hrdinů. V průběhu takto provedené analýzy autor zároveň ukazuje, v jakém smyslu jsou Foglarem užívané vypravěčské postupy a dějové struktury aplikací implicitně teologických motivů či dějových komponent s implicitně teologickým rozměrem.

Emanuel Hurych ve své studii sleduje a dokládá spirituální rozměr Foglarova výchovného působení zejména na poli jeho celoživotního vedení mládeže ke zdravému a ušlechtilému životnímu stylu a k usilovné kultivaci těla i ducha. Všimá si skutečnosti, že filosoficky a eticky založená tělovýchova

je jedním z podstatných rozměrů Foglarova výchovného působení. Autor posléze také zasazuje Foglarovo pojetí tělovýchovy do obecnější rozpravy o filosofických a spirituálních rozměrech současného vrcholového i rekreačního sportu.

Ivo Jirásek ve své studii zkoumá povahu literárního světa Rychlých šípů z hlediska religionistického konceptu implicitního náboženství, a to zejména ve vztahu k pojetí četby jakožto virtuálního pobytu v imaginálním světě, který má nebo může mít zásadní proměňující účinky na čtenáře. Autor takto ve své interpretaci pedagogického působení Foglarova díla originálním způsobem kombinuje heuristické postupy založené na identifikaci implicitního náboženství s filosofickou konceptualizací svébytného ontologického statusu virtuálního světa imaginace, nazývaného mundus imaginalis.

Studie Tomáše Vučky je zaměřena na lyrické pasáže Foglarových dobrodružných románů pro děti, ve kterých literární hrdinové prožívají zkušenost setkání s krásou, která nabývá až extatické intenzity. Autor ve své studii zaměřuje pozornost na způsob, jakým Jaroslav Foglar jako spisovatel využíval literárních prostředků poetického líčení přírodní krásy a neobyčejně silné atmosféry okamžiku tak, aby čtenáři prostředkoval zkušenost setkání s krásou mimořádné intenzity. Zážitky tohoto druhu — jak u Foglarových literárních hrdinů, tak u jeho čtenářů — lze interpretovat jako zkušenost spirituální povahy.

V předložené kolektivní monografii *Duchovní rozměr fenoménu Foglar* tedy badatelský tým, složený ze znalců a interpretů Foglarova díla, prezentuje výsledky své odborné práce s Foglarovými texty a archivními materiály, dokumentujícími jeho celoživotní výchovné působení. Jejich pozornost se soustřeďuje právě na spirituální dimenzi Foglarovy tvorby, a také na spirituální dimenzi mimořádného ohlasu této tvorby v několika generacích českých dětí.

Knihou tímto způsobem doplňuje dosavadní odborný rozhovor nad dílem Jaroslava Foglara o perspektivu, která dosud nebyla dostatečně systematicky reflektována, a nabízí originální příspěvek k odborné sekundární literatuře, tematizující nejrůznější aspekty Foglarova díla.

PAVEL HOŠEK

Pavel Hošek (ed.)

Duchovní rozměr fenoménu Foglar

Vydalo nakladatelství Dingir, s. r. o.,
Černokostelecká 36, 100 00 Praha 10,
roku 2018.

Obálka, grafická úprava a sazba: Jan Majcher.

Na vnější i vnitřní straně obálky i v textu jsou použity oddílové nálepky, které sbírali členové oddílu Jaroslava Foglara „Hoši od Bobří řeky“. Kompletní sada obsahuje 100 nálepek. Nálepky v této knize pocházejí ze sbírky Kiviho.

Citát na poslední straně obálky je z knihy Jaroslava Foglara *Kronika Ztracené stopy*.

Vytiskla tiskárna Nakladatelství Karolinum.

ISBN 978-80-86779-48-5